

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Підмогильний Сергій Сергійович**, 1986 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2007 році закінчив Національний університет Державної податкової служби та отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» та здобув кваліфікацію юриста. У 2010 році закінчив Національний університет Державної податкової служби та отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Фінанси» та здобув кваліфікацію спеціаліста з фінансів. Працює заступником начальника другого відділу управління боротьби з транскордонною злочинністю департаменту оперативно-розшукової діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби, має військове звання полковник.

Разова спеціалізована вчена рада утворена наказом Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», Міністерство освіти і науки України, м. Харків, від 23 жовтня 2025 року № 491 (без змін) у складі

голови разової
спеціалізованої вченої
ради –

Самойленко Інни Олександрівни, доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут».

рецензентів –

Шевченко Ірини Олександрівни, доктора економічних наук, доцента, професора кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»;
Фурсової Вікторії Анатоліївни, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут».

офіційних опонентів –

Христенко Лариси Миколаївни, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля;
Ляшенко Олександри Миколаївни, доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

на засіданні 19 грудня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня

доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Підмогильному Серію Сергійовичу на підставі публічного захисту дисертації «Трансформаційні механізми зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності» за спеціальністю 051 Економіка.

Дисертацію виконано в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут», Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник: Калінеску Тетяна Василівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, у якому відображено нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, що виконують конкретне наукове завдання і мають вагоме значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка. Дисертація виконана державною мовою і відповідає встановленим МОН вимогам щодо оформлення дисертації. Обсяг основного тексту є достатнім для розкриття теми в межах галузі 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка. Таким чином, у дисертації дотримано вимоги п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 18 наукових праць за темою дисертації, з них: чотири – статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, чотири – статті у зарубіжних наукових виданнях (в тому числі одна – проіндексована у науково-метричній базі Web of Science); сім – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Основні наукові праці, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Калінеску Т. В., Ревенко Д. С., Підмогильний С. С. Парадигма формування механізму зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності. 2021. *Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал*. 2021. № 3 (43). С. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2021.3.04>.

Особистий внесок здобувача: сформовано принципи формування механізму зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності.

2. Калінеску Т. В., Підмогильний С. С. Моделювання процесів трансформацій у механізмах зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності. *Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал*. 2022. № 3 (47). С. 21–27. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2022.3.03>.

Особистий внесок здобувача: запропонована модель запасу міцності економічної безпеки підприємницької діяльності.

3. Калінеску Т. В., Підмогильний С. С. Прогнозно-аналітичні інструменти зміцнення економічної безпеки в процесі відновлення промислового потенціалу. *Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал*. 2023. № 3 (51). С. 6–11. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2023.3.01>.

Особистий внесок здобувача: запропоновано інтегральний очікуваний показник впливу загроз на суб'єкт підприємництва та його промисловий потенціал.

4. Калінеску Т. В., Підмогильний С. С. Механізми зміцнення та основні функціональні цілі економічної безпеки підприємницької діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск №65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-59>.

Особистий внесок здобувача: розкрито процес корегування механізму зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності, відповідно його функціональних цілей.

5. Calinescu T., Zelenko O., Pidmohylnyi S. Regional factors of mechanisms transformation for strengthening the economic security of entrepreneurial activity in the industrial sector of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. №10 (5). P. 173–183. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-5-173-183>. Проіндексована у науково-метричній базі Web of Science.

Особистий внесок здобувача: визначено послідовність процесу трансформаційного механізму зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Рецензент Ірина Шевченко

1. Дисертант виділяє цифровізацію як ключовий виклик та пропонує трансформаційний механізм, що включає високоінтелектуальні компоненти: «модуль машинного навчання», «модуль інтелектуального аналізу даних» та «OLAP-аналітику». Водночас, у розділі 2, підрозділі 2.1 вказано, що основними перешкодами для цифрової трансформації є недостатня фінансова спроможність та нестача кваліфікованих ІТ-фахівців. Це створює суттєвий розрив між теоретично обґрунтованою складністю запропонованих рішень та реальними можливостями їх практичної імплементації більшістю суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. Потребує уточнення, яким чином суб'єкти з низьким рівнем інформаційної аналітики зможуть повноцінно використовувати функціонал, заснований на алгоритмах самонавчання та глибокого аналізу даних.

2. У дисертації робиться акцент на тому, що в Україні наявна значна залежність ринку програмних продуктів з кібербезпеки від закордонних постачальників та виробників. Проте розроблений трансформаційний механізм (особливо його інструментарій) не містить чітких стратегічних рішень або державних програм, спрямованих на подолання цієї залежності. В умовах воєнних дій, коли зростає частота і складність кібератак, зовнішня орієнтація кіберзахисту становить системний ризик для економічної безпеки, а шляхи його мінімізації в межах запропонованого механізму залишаються декларативними.

3. Незважаючи на включення модуля штучного інтелекту та машинного навчання до компонентів інтелектуального моніторингу, у дисертаційній роботі

бракує емпіричних або модельних прикладів, які б ілюстрували, як саме відбувається «виявлення патернів, закономірностей, трендів і аномалій» через інструменти штучного інтелекту безпосередньо покращує управлінські рішення чи підвищує ефективність зміцнення економічної безпеки порівняно з традиційними аналітичними методами. Необхідно чітко пояснити, як інтеграція штучного інтелекту є саме трансформаційною, а не просто модернізуючою функцією, особливо в контексті очікуваного впливу ШІ на продуктивність та зміну «анатомії роботи».

4. Ключовою категорією роботи є «трансформаційні механізми», проте більшість функціональних елементів, як-от «оперативне реагування», «кризостійкість», «оптимізація витрат», «стратегії адаптації», а також функція «гнучкого корегування цілей і дій», свідчать, по суті, про адаптивний механізм, спрямований на зміцнення існуючої системи. У роботі недостатньо чітко визначено критерій, коли адаптація (зворотна або циклічна зміна) переходить у трансформацію (фундаментальну, якісну, часто незворотну перебудову) системи економічної безпеки підприємництва.

5. Дисертант визначає посилення екологічних і соціальних вимог (зокрема, «вуглецевого мита» та «зеленого курсу» ЄС), як ключовий чинник трансформації. Однак, у підсумковій таблиці ризиків за 2025–2027 рр. (табл. 3.6), екологічні ризики та логістичні обмеження віднесені до неперіоритетних, які мають стабільно низький або помірний характер імовірності реалізації. Ця емпірична оцінка може дещо нівелювати заявлену в роботі стратегічну важливість ESG-орієнтації (одного з принципів концепції), що вимагає додаткового пояснення.

Рецензент Вікторія Фурсова

1. У розділі 1 (п. 1.1, с. 72–73) автор запропонував багатофакторну модель (MES), що охоплює вісім груп складових економічної безпеки. Для кожної групи наведено відповідні показники, однак не подано алгоритму їх відбору, не визначено взаємозв'язків між ними та іншими показниками дослідження (зокрема, 15 групами макроекономічних індикаторів у розділі 3, п. 3.1, с. 201–207).

2. У розділі 1 (п. 1.3) подано структурно-логічну схему концепції формування трансформаційного механізму зміцнення економічної безпеки підприємницької діяльності (с. 79 із визначенням її ключових елементів – факторів, принципів, форм, засобів та інструментів забезпечення безпеки. Розкрито зміст поняття «концепція» як системи наукових поглядів і принципів, що забезпечують достовірність і системність знань. У цьому ж пункті визначено етапи реалізації трансформаційного механізму. Але сутність самого поняття «трансформаційний механізм» наведено в розділі 2 (п. 2.3, с. 153). Тому, потребує пояснення логіка викладення матеріалу і принципова різниця між дефініціями, що розглянуті в п. 1.3 і 2.3.

3. У п. 2.2 автор обґрунтовує застосування моделі Басса для оцінювання дифузії трансформаційних процесів у середовищі суб'єктів мікробізнесу (на прикладі змін у регуляторного середовища). Водночас не розглянуто ризики та обмеження моделі, зокрема нестабільність середовища, нестачу даних і вплив неекономічних факторів. Врахування цих аспектів зробило б підхід більш

адаптивним до реальних умов діяльності підприємств. також зазначити можливості використання моделі для аналізу інших чинників трансформації механізмів зміцнення економічної безпеки, систематизованих у п. 2.1 (табл. 2.1, с. 123): цифровізація, кібербезпека, глобалізація, зміни ринку праці, екологічна та соціальна відповідальність.

4. У розділі 2 (п. 2.3, рис. 2.20, с. 174) автор пропонує застосовувати модульний інтелектуальний моніторинг на основі алгоритмів машинного навчання, OLAP-аналітики та Big Data. Водночас відсутні приклади їх практичної реалізації на українських підприємствах, що створює розрив між теоретичною моделлю та реальними можливостями бізнесу, особливо малого й середнього.

5. У запропонованій моделі (розділ 3, п. 3.1) відсутні більшість показників бізнес-середовища за 2002–2012 рр. Постає питання, як ця прогалина впливає на достовірність і точність отриманих результатів?

6. Автором не здійснено порівняльного аналізу з відомими моделями ризик-менеджменту та економічної безпеки (зокрема, COSO, ISO 31000), що ускладнює оцінку наукової новизни та переваг запропонованого автором підходу.

Офіційний опонент Лариса Христенко

1. У роботі запропоновано нестандартне застосування моделі Басса для аналізу «негативної дифузії» – згортання підприємницької активності (закриття ФОП) у відповідь на регуляторні зміни. Отримані параметри моделі ($p=0,52$ – коефіцієнт індивідуальної ініціативності, $q=0,04$ – коефіцієнт наслідування) свідчать про переважно індивідуальний характер прийняття рішень. Це високе значення коефіцієнта «р» та вкрай низьке «q» піддає перегляду доцільність застосування саме моделі дифузії, яка традиційно описує процеси, що значною мірою залежать від соціального наслідування. Рекомендується надати більш розгорнуте теоретико-методичне обґрунтування, чому дана ситуація з високим раціональним індивідуальним відгуком має інтерпретуватися як «дифузійний процес», або ж розглянути альтернативні моделі, які б точніше відображали реакцію на зовнішні (регуляторні) шоки.

2. У методичному підході до ідентифікації загроз застосовано індекс експоненційної середньої відхилень для порівняння динаміки показників з потенціалом економічної безпеки. Вказано, що вибір оптимального параметра згладжування має бути проведений виключно концептуально. З огляду на те, що цей параметр критично впливає на результати аналізу динамічних рядів, а отже, і на виявлення проциклічних / ациклічних індикаторів, для забезпечення наукової достовірності доцільно представити додаткове обґрунтування (наприклад, чутливість моделі до різних значень « α » або порівняння з іншими методами оптимізації), яке б посилювало довіру до вибору цього ключового параметра.

3. Практичним інструментом, що запропонований в дисертаційній роботі є сценарна матриця «ризик – стан потенціалу економічної безпеки». Оцінка ймовірності та впливу ризиків (особливо військових, корупційних, демографічних) ґрунтується на консенсус-прогнозах та експертних дослідженнях. Зважаючи на високий рівень невизначеності в сучасних умовах,

для підвищення обґрунтованості рекомендацій, що впливають із цієї матриці, необхідно більш детально описати процедуру збору та агрегування експертної інформації (наприклад, застосування методу Дельфі або інших методів обробки експертних оцінок), а також критерії відбору експертів.

4. У роботі значна увага приділяється когнітивним умовам трансформації, таким як «розуміння», «інтуїція», «передчуття», «здогадки», що є складовою знань. Проте такі суб'єктивні категорії мають бути інтегровані в аналітико-методичний базис, який ґрунтується на жорстких кількісних методах, таких як економіко-математичне моделювання, наприклад модель потенціалу економічної безпеки. Ця суттєва методологічна дихотомія не отримує достатнього інструментального пояснення, за винятком загальних тверджень про концептуальне моделювання.

5. У роботі представлена надзвичайно деталізована систематизація загроз та небезпек, що впливають на підприємницьку діяльність, яка включає класифікацію за 18 параметрами (зміст, динаміка, швидкість, матеріальність, наслідки тощо). Попри ґрунтовність цієї класифікації, її великий обсяг (що займає значну частину тексту розділу 1.2) може ускладнити практичне застосування в режимі модульного інтелектуального моніторингу, який вимагає швидкої та автоматизованої ідентифікації.

6. Для оцінки ефективності запропонованих заходів використовується «індекс віддачі». Його розрахунок для «Сігма Софтвеа» дав надзвичайно низьке позитивне значення (0,000005), що вказує на зростання потенціалу лише на 0,000005 одиниць на кожен вкладену тисячу гривень. Хоча висновок стверджує, що позитивний ефект є доцільним і ефективним, така кількісна оцінка вимагає додаткового якісного обґрунтування того, чому настільки мізерна віддача (з фінансової точки зору) вважається успішною для трансформаційного механізму.

Офіційний опонент Олександра Ляшенко

1. Потребує уточнення логіка формулювання назви і місту пп. 1.2 «Вплив загроз і трансформаційних процесів на зміцнення економічної безпеки підприємництва», оскільки вплив загроз на зміцнення економічної безпеки не є доведеним остаточно, у цій частині роботи мова йде радше про питомо негативний вплив загроз на економічну безпеку підприємництва.

2. Застосування моделі Байєса є цікавим науковим рішенням, однак зміст дисертації не надає достатньої аргументації щодо її релевантності до процесів зміцнення економічної безпеки. Доцільно було б пояснити, які специфічні характеристики підприємницьких структур дозволяють екстраполювати інноваційно-ринковий підхід моделі Байєса на безпекові трансформації, та розширити порівняння з альтернативними моделями.

3. Емпіричне тестування здійснено на прикладі восьми підприємств, що належать до різних галузей. Така вибірка є дещо замалою для узагальнень, які претендують на масштаб національного рівня. Бажано було б розширити вибірку або глибше обґрунтувати, або принаймні навести більше аргументів, чому саме ці підприємства репрезентують типові поведінкові моделі.

4. У роботі домінують економіко-аналітичні та статистичні методи, тоді як інституційна, правова й регуляторна компоненти безпекового середовища опрацьовані фрагментарно. Це створює певний методологічний дисбаланс, адже саме нестабільність правового поля є одним із визначальних факторів загроз для вітчизняного бізнесу.

5. Потребує доопрацювання структура категоріального апарату, оскільки дисертант подає ієрархію дефініцій «виклик – ризик – загроза – небезпека», але уникає порівняльного аналізу альтернативних наукових класифікацій та недостатньо аргументує, чому саме така побудова ієрархії є оптимальною для підприємницької діяльності в умовах російсько-української війни та високої глобальної турбулентності.

6. У роботі визначено важливість інтелектуального моніторингу, сценарного планування та гнучкого управління, але недостатньо розкрито конкретні управлінські інструменти та алгоритми їх імплементації. Деякі рекомендації залишаються на концептуальному рівні без чітких індикаторів оцінювання результативності, тоді як їх наявність суттєво посилює би доказову базу досягнення поставленої у роботі мети.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» - членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Підмогильному Сергію Сергійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка члена разової ради не надходила.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Інна САМОЙЛЕНКО

Підпис голови разової
спеціалізованої вченої ради
Самойленко Інни Олександрівни
засвідчую

Учений секретар
Національного аерокосмічного
університету «Харківський
авіаційний інститут»

Тетяна БОНДАРЄВА